

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

REKOMENDACIJOS

EUROPOS KOMISIJA

KOMISIJOS REKOMENDACIJA

2010 m. liepos 13 d.

dėl nacionalinių sambūvio priemonių, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose, rengimo gairių

(2010/C 200/01)

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos (ES) veikimo, ypač į jos 292 straipsnį,

atsižvelgdama į 2001 m. kovo 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/18/EB dėl genetiškai modifikuotų organizmų (GMO) apgalvoto išleidimo į aplinką ir panaikinančios Tarybos direktyvą 90/220/EEB⁽¹⁾ 26a straipsnio antrą pastraipą,

kadangi:

(1) Direktyvos 2001/18/EB 26a straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės gali imtis atitinkamų priemonių, siekdamos išvengti netyčinio genetiškai modifikuotų organizmų (GMO) atsiradimo kituose produktuose. Šiomis priemonėmis visų pirma siekiama išvengti GMO atsiradimo kitose kultūrose, kaip antai tradicinėse ar ekologiškose.

(2) Ūkių struktūros, ūkininkavimo sistemos ir ekonominės bei gamtinės sąlygos, kuriomis veiklą vykdo Europos Sąjungos ūkininkai, itin skiriasi. Rengiant priemones, kuriomis siekiama išvengti netyčinio genetiškai modifikuotų kultūrų atsiradimo kitose kultūrose, būtina atsižvelgti į skirtingas ūkininkavimo sistemas ir gamtines bei ekonomines sąlygas.

(3) Valstybių narių valdžios institucijoms GMO auginimo teritorijose gali prireikti nustatyti atitinkamas priemones, kuriomis leidžiama vartotojams ir augintojams rinktis tarp tradicinių, ekologiškų ir genetiškai modifikuotų produktų (toliau – sambūvio priemonės).

(4) GMO auginimo teritorijose taikant sambūvio priemones siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo kituose produktuose, taigi ir galimų ekonominių nuostolių bei neigiamo genetiškai modifikuotų ir genetiškai nemodifikuotų (įskaitant ekologiškas) kultūrų susimaišymo poveikio.

(5) Kai kuriais atvejais, priklausomai nuo ekonominių ir gamtinių sąlygų, gali būti būtina uždrausti auginti GMO didelėse teritorijose. Ši galimybė turėtų būti suteikiama, jei valstybės narės įrodo, kad kitų toms teritorijoms taikomų priemonių nepakanka siekiant išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ar ekologiškose kultūrose. Be to, ribojamosios priemonės turi atitikti tikslą (t. y. apsaugoti tam tikrus tradicinių ar ekologiškų kultūrų augintojų poreikius).

(6) Atsižvelgdama į moksliniais duomenimis grindžiamą Europos Sąjungos leidimų išdavimo sistemą ir valstybių narių laisvę spręsti, ar savo teritorijoje auginti genetiškai modifikuotas kultūras, Komisija mano, kad priemonės, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose, turėtų būti nustatomos valstybių narių lygmeniu.

⁽¹⁾ OL L 106, 2001 4 17, p. 1.

- (7) Būtina pakeisti Rekomendaciją 2003/556/EB ⁽¹⁾ siekiant labiau pabrėžti 26a straipsnyje nustatytą valstybių narių galimybę nustatyti priemones, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose. Todėl dabartinėse gairėse pateikti tik pagrindiniai bendrieji sambūvio priemonių rengimo principai, kad valstybės narės turėtų pakankamai galimybių atsižvelgti į regioninius ir nacionalinius ypatumus ir konkrečius tradicinių, ekologiškų ar kitų rūšių kultūrų ir produktų vietos poreikius.
- (8) Europos sambūvio biuras (ESB) drauge su valstybėmis narėmis toliau plėtos sambūvio gerąją patirtį ir susijusiais klausimais rengs technines gaires,
- ekologiškose kultūrose, valstybės narės turėtų vadovautis šios rekomendacijos priede pateiktomis gairėmis.
2. Rekomendacija 2003/556/EB panaikinama.
 3. Ši rekomendacija skirta valstybėms narėms.

Priimta Briuselyje 2010 m. liepos 13 d.

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ:

1. Rengdamos nacionalines priemones, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir

Komisijos vardu

John DALLI

Komisijos narys

⁽¹⁾ Komisijos rekomendacija dėl nacionalinės strategijos ir gerosios patirties kūrimo, kad būtų užtikrintas genetiškai modifikuotų kultūrų ir tradicinių bei ekologiškų kultūrų sambūvis, gairių (OL L 189, 2003 7 29, p. 36).

PRIEDAS

1. Įvadas

1.1. Nacionalinės sambūvio priemonės, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose

GMO auginimas ES turi įtakos žemės ūkio produktų gamybos organizavimui. Viena vertus, galimas netyčinio genetiškai modifikuotų kultūrų atsiradimas genetiškai nemodifikuotose (tradicinėse ir ekologiškose) kultūrose kelia klausimą, kaip galima užtikrinti augintojo galimybę rinktis skirtingų rūšių produktus. Iš esmės ūkininkai turėtų turėti galimybę auginti pasirinktų rūšių žemės ūkio kultūras, t. y. genetiškai modifikuotas, tradicines ar ekologiškas kultūras. Šią galimybę reikėtų derinti su kai kurių ūkininkų ir ūkio subjektų pageidavimu užtikrinti, kad jų kultūrose būtų kuo mažiau GMO.

Kita vertus, klausimas taip pat susijęs su vartotojo pasirinkimu. Siekiant suteikti Europos vartotojams galimybę rinktis tarp genetiškai modifikuotų ir genetiškai nemodifikuotų maisto produktų, neužtenka vien tik tinkamai veikiančios atsekamumo ir ženklinimo sistemos, taip pat reikalingas žemės ūkio sektorius, kuris galėtų tiekti skirtingų rūšių produktus. Maisto pramonės įmonių gebėjimas vartotojui suteikti didelį pasirinkimą susijęs su žemės ūkio sektoriaus gebėjimu taikyti skirtingas gamybos sistemas.

Jei GMO kiekis atsitiktinai didesnis nei ES teisės aktuose nustatyta leistina riba, kultūrą, kuri turėjo būti genetiškai nemodifikuota, būtina žymėti kaip GMO turinčią kultūrą⁽¹⁾. Dėl to galėtų būti prarandamos pajamos, nes sumažėtų genetiškai modifikuotos kultūros rinkos kaina arba būtų sunku ją parduoti. Be to, ūkininkai gali patirti papildomų išlaidų, jei jie turės įdiegti stebėsenos sistemas ir priemones, kuriomis siekiama sumažinti genetiškai modifikuotų ir genetiškai nemodifikuotų kultūrų susimaišymo lygį.

Tačiau tam tikrų žemės ūkio produktų, kaip antai ekologiškų, augintojai gali prarasti pajamas nebūtinai vien tik dėl ES teisės aktuose nustatytos 0,9 proc. ženklinimo ribos viršijimo. Kai kuriais atvejais ir priklausomai nuo rinkos paklausos bei atitinkamų nacionalinės teisės aktų nuostatų (pvz., kai kurios valstybės narės nustatė nacionalinius įvairių rūšių genetiškai nemodifikuotų produktų ženklinimo standartus) dėl GMO – net jei jų yra mažiau kaip 0,9 proc. – pėdsakų konkrečiose maistinėse kultūrose ūkio subjektai, kurie norėtų tas kultūras rinkai teikti kaip GMO neturinčius produktus, gali patirti ekonominių nuostolių.

Be to, GMO įsimaišymas turi tam tikro poveikio atitinkamų kultūrų augintojams, kaip antai ekologiškų kultūrų augintojams⁽²⁾, taip pat galutiniam vartotojui⁽³⁾. Kadangi tokie produktai yra dažnai brangesni, gali prireikti įdėti daugiau pastangų siekiant juos geriau atskirti nuo GMO ir užtikrinti su jais susijusią didesnę kainą. Be to, dėl vietinių apribojimų ir ypatumų kai kuriose geografinėse teritorijose poreikį atskirti GMO gali būti labai sunku ir brangu veiksmingai įgyvendinti.

Todėl būtina pripažinti, kad valstybės narės turi turėti pakankamai galimybių atsižvelgti į savo konkrečius regioninius ir nacionalinius poreikius, susijusius su GMO auginimu, siekiant užtikrinti kuo mažesnę GMO kiekį ekologiškose ir kitose kultūrose, jei pakankamo grynumo negalima užtikrinti kitomis priemonėmis.

1.2. Ekonominių GMO auginimo aspektų ir pavojaus aplinkai vertinime pateiktų mokslinių aspektų skyrimas

Svarbu aiškiai atskirti ekonominius GMO auginimo aspektus nuo pavojaus aplinkai vertinime pateiktų aspektų, nagrinėjamų pagal Direktyvos 2001/18/EB ir Reglamento (EB) Nr. 1829/2003 dėl genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų leidimų išdavimo procedūrą.

Pagal Direktyvoje 2001/18/EB ir Reglamente (EB) Nr. 1829/2009 nustatytą procedūrą, leidimas išleisti GMO į aplinką išduodamas atlikus išsamų pavojaus sveikatai ir aplinkai vertinimą. Pavojaus vertinimo išvados gali būti tokios:

(¹) Pagal Reglamento (EB) Nr. 1829/2003 12 ir 24 straipsnius būtinybė ženklinti netaikoma maisto produktams ir (arba) pašarams, kurių sudėtyje yra medžiagos, kurios sudėtyje yra, kuri susideda ar yra pagaminta iš GMO, kurie sudaro ne daugiau kaip 0,9 proc.: i) kiekvieno atskiro maisto ingrediento arba ii) maisto produkto, susidedančio iš vieno ingrediento, arba iii) pašarų ir kiekvieno pašarų produkto, iš kurio ji sudaryta, jei atsiradimas yra atsitiktinis arba techniškai neišvengiamas.

(²) Pagal Reglamentą (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo, GMO nenaudojami ekologiškiems produktams gaminti, įskaitant kaip sėklos, maisto produktai ar pašarai (9 straipsnio 1 dalis). Tuo siekiama kuo mažesnio GMO kiekio ekologiškuose produktuose (žr. 10 konstatuojamąją dalį).

(³) COM(2009) 153 – Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui apie genetiškai modifikuotų kultūrų sambūvį su tradicinėmis ir ekologiškomis kultūromis.

- nustatyta, kad neigiamo poveikio aplinkai arba sveikatai pavojaus neįmanoma valdyti. Tokiu atveju leidimas neišduodamas,
- nenustatytas joks neigiamo poveikio aplinkai arba sveikatai pavojus. Tokiu atveju leidimas išduodamas nereikalaujant jokių papildomų priemonių, išskyrus tas, kurios konkrečiai nurodytos teisės aktuose,
- nustatyti pavojai, tačiau juos galima valdyti atitinkamomis priemonėmis (pvz., fiziniu atskyrimu ir (arba) stebėseną); Tokiu atveju leidimas bus išduotas nustatant prievolę įgyvendinti pavojaus aplinkai valdymo priemones.

Jei *suteikus* leidimą nustatomas pavojus aplinkai arba sveikatai, ES išduotas leidimas panaikinamas arba pakeičiamas atitinkamai pagal Direktyvoje 2001/18/EB (20 straipsnio 3 dalyje) ir Reglamente (EB) Nr. 1829/2003 (10 ir 22 straipsniuose) nustatytą procedūrą. Be to, valstybės narės gali taikyti specialią Direktyvoje 2001/18/EB (23 straipsnyje) nustatytą apsaugos sąlygą arba Reglamente (EB) Nr. 1829/2003 (34 straipsnyje) nustatytas priemones kilus pavojui, kad laikinai apribotų arba uždraustų GMO auginimą, remdamosi nauja arba papildoma informacija apie pavojų sveikatai arba aplinkai.

Kadangi ES galima auginti tik leistus naudoti GMO ⁽¹⁾, o aplinkos ir sveikatos aspektai jau yra išnagrinėti aplinkai kylančio pavojaus vertinime, numatytame pagal ES leidimų išdavimo procedūrą, dar neišspręsti klausimai dėl sambūvio yra susiję su ekonominiais genetiškai modifikuotų ir genetiškai nemonifikuotų kultūrų susimaišymo aspektais.

1.3. Skirtingų ūkininkavimo sąlygų pripažinimas ES

Europos ūkininkai veikalą vykdo itin skirtingomis sąlygomis. Visoje Europoje labai skiriasi ūkių ir laukų dydžiai, gamybos sistemos, sėjomainos ir derliaus nuėmimo būdai, taip pat gamtinės sąlygos. Į šią įvairovę būtina atsižvelgti nustatant, įgyvendinant ir stebint nacionalines priemones, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose. Taikomos priemonės turi būti konkrečiai skirtos tam tikro regiono ūkių struktūroms, ūkininkavimo sistemoms, derliaus nuėmimo būdams ir gamtinėms sąlygoms.

Gali prireikti nacionaliniu ar regionų lygmeniu kurti ir įgyvendinti GMO auginimo strategijas ir gerąją patirtį, į šią veiklą įtraukiant ūkininkus ir kitas suinteresuotąsias šalis ir atsižvelgiant į nacionalinius, regioninius ir vietos veiksnius.

Todėl priemonės, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose, būtų kuriamos nacionaliniu ir kartais regionų ar vietos lygmeniu.

1.4. Gairių tikslas ir taikymo sritis

Dabartinės gairės – tai valstybėms narėms skirtos neįpareigojančios rekomendacijos. Jų tikslas – pateikti bendruosius nacionalinių priemonių, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose, rengimo principus. Pripažįstama, kad šioje srityje dauguma svarbių veiksnių yra būdingi nacionalinėms, regioninėms ir vietos aplinkybėms.

2. Bendrieji nacionalinių sambūvio priemonių, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose, rengimo principai

2.1. Skaidrumas, tarpvalstybinis bendradarbiavimas ir suinteresuotųjų šalių dalyvavimas

Nacionalinės priemonės, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose, turėtų būti rengiamos skaidriai ir bendradarbiaujant su visomis susijusiomis suinteresuotosiomis šalimis. Valstybės narės turėtų užtikrinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis, siekdamas užtikrinti veiksmingą sambūvio priemonių taikymą pasienio teritorijose. Šiuo atžvilgiu jos turėtų teikti ir užtikrinti aktualią bei laiku teikiamą informaciją apie numatytas taikyti priemones.

2.2. Proporcingumas

Priemonės, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo kitose kultūrose, turėtų būtų proporcingos siekiamam tikslui – apsaugoti tam tikrus tradicinių ar ekologiškų kultūrų augintojų poreikius. Dėl sambūvio priemonių ūkininkai, sėklų augintojai, kooperatyvai ir kiti su bet kokios rūšies produktais susiję ūkio subjektai neturėtų patirti papildomos naštos. Pasirenkant priemones reikėtų atsižvelgti į regionų ir vietos apribojimus ir ypatumus, kaip antai regiono laukų formą ir dydį, atskiriems ūkiams priklausančių laukų suskaidymą ir geografinį išskaidymą ir regioninę ūkių valdymo praktiką.

⁽¹⁾ Siekiant ES auginti GMO, būtina pagal Direktyvą 2001/18/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1829/2003 gauti leidimą *auginti* šiuos produktus.

- 2.3. *Susimaišymo lygis, kuris turi būti užtikrintas nacionalinėmis sambūvio priemonėmis, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose*

Nacionalinėmis priemonėmis, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose, turėtų būti atsižvelgiama į turimą informaciją apie genetiškai modifikuotų ir genetiškai nemodifikuotų kultūrų susimaišymo tikimybę ir šaltinius. Šios priemonės turi atitikti siektiną susimaišymo lygį, kuris priklausys nuo regionų ir nacionalinių ypatumų ir tam tikrų tradicinių, ekologiškų ir kitų rūšių kultūrų ir produktų vietos poreikių.

- 2.3.1. Kai kuriais atvejais GMO pėdsakų nustatymas maisto produktuose ir pašaruose turi ekonominio poveikio tik, jei jų kiekis viršija 0,9 proc. ženklavimo ribą. Tokiais atvejais valstybės narės turėtų imtis priemonių, kuriomis užtikrintų, kad būtų deramai laikomasi 0,9 proc. ženklavimo ribos.
- 2.3.2. Valstybės narės turėtų atsižvelgti į tai, kad gali būti nebūtina siekti tam tikro susimaišymo lygio, jei kultūros žymėjimas kaip genetiškai modifikuota neturi jokių ekonominių pasekmių.
- 2.3.3. Kai kuriais kitais atvejais ekologiškų ar kai kurių tradicinių kultūrų augintojai (pvz., tam tikrų maisto produktų gamintojai) gali prarasti pajamas nustačius GMO, kurių mažiau kaip 0,9 proc., pėdsakus. Tais atvejais ir siekdamas apsaugoti tam tikrų rūšių produktus, susijusios valstybės narės gali nustatyti priemones, kurių tikslas – siekti, kad kitose kultūrose GMO kiekis būtų mažesnis nei 0,9 proc.

Nepaisant susimaišymo lygio, kurio turi būti siekiama sambūvio priemonėmis, ES teisės aktuose nustatytos ribos ⁽¹⁾ toliau bus taikomos GMO turinčių maisto produktų, pašarų ir produktų, skirtų tiesiogiai perdirbti, ženklavimui.

- 2.4. *Priemonės, kuriomis siekiama neleisti GMO auginti didelėse teritorijose („teritorijos be GMO“)*

Skirtingi regioniniai aspektai, kaip antai klimato sąlygos (turinčios įtakos apdulkintojams ir žieddulkių pernešimui ore), topografija, derliaus nuėmimo būdai ir sėjomainos sistemos arba ūkių struktūros (įskaitant aplinkines struktūras, kaip antai gyvatvora, miškus, nedirbamas teritorijas ir erdvinį laukų išdėstymą) gali turėti įtakos genetiškai modifikuotų ir tradicinių bei ekologiškų kultūrų susimaišymo lygiui ir priemonėms, kurios yra būtinos, siekiant išvengti netyčinio GMO atsiradimo kitose kultūrose.

Tam tikromis ekonominėmis ir gamtinėmis sąlygomis valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę neleisti GMO auginti didelėse teritorijose dalyse, kad būtų išvengta netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose. Tai turėtų būti daroma valstybėms narėms įrodžius, kad tose teritorijose taikomų kitų priemonių nepakanka pageidaujama grynumo lygiui pasiekti. Be to, ribojamosios priemonės turėtų atitikti siekiamą tikslą (t. y. apsaugoti tam tikrus tradicinio ir (arba) ekologinio ūkininkavimo poreikius).

- 2.5. *Atsakomybės taisyklės*

Klausimus dėl finansinės kompensacijos arba atsakomybės už ekonominę žalą išimtinai sprendžia valstybės narės.

3. **Keitimasis informacija ES lygmeniu**

Komisija toliau rinks ir derins svarbią informaciją, pagrįstą ES ir nacionaliniu lygmeniu atliekamais tyrimais, ir teiks konsultacijas techniniais klausimais, siekdamas padėti valstybėms narėms nustatyti nacionalinius sambūvio metodus.

Toliau bus vykdomas koordinavimas per COEX-NET ⁽²⁾ ir teikiamos ESB konsultacijos techniniais klausimais ⁽³⁾. ESB atnaujins orientacinį priemonių katalogą ir ūkininkavimo, gamtinių ir su atskiromis kultūromis susijusių veiksmų sąrašą, į kuriuos būtų atsižvelgiama rengiant nacionalines priemones, kuriomis siekiama išvengti netyčinio GMO atsiradimo tradicinėse ir ekologiškose kultūrose. Prie ESB techninio darbo ir toliau turėtų prisidėti valstybės narės.

⁽¹⁾ Reglamento (EB) Nr. 1829/2003 12 ir 24 straipsniai ir Direktyvos 2001/18/EB 21 straipsnio 3 dalis.

⁽²⁾ Informacijos apie genetiškai modifikuotų, tradicinių ir ekologiškų kultūrų sambūvį derinimo ir keitimosi ta informacija tinklo grupės (COEX-NET) tikslas – palengvinti informacijos mainus tarp valstybių narių ir Komisijos.

⁽³⁾ ESB rengia atskiroms kultūroms skirtų techninių sambūvio priemonių geriausios praktikos dokumentus. ESB sudaro sekretoriatas ir atskiroms kultūroms skirtos techninės darbo grupės, kurias sudaro valstybių narių techniniai atstovai.